

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 19 september 2013

T 347-13

KLAGANDE

MB

MOTPART

Justitiekanslern

Box 2308

103 17 Stockholm

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2012-12-14 i mål FT 9042-12

Dok.Id 84175

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med undanröjande av hovrättens dom visar Högsta domstolen målet åter till hovrätten för fortsatt behandling.

Det ankommer på hovrätten att i samband med målet efter dess återupptagande pröva frågan om rättegångskostnad i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

MB har yrkat att Högsta domstolen ska bifalla hans talan i hovrätten. I andra hand har han yrkat att Högsta domstolen ska undanröja hovrättens dom och visa målet åter till hovrätten för prövning i sak.

MB har vidare yrkat ersättning för sin rättegångskostnad i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund och frågan i Högsta domstolen

1. MB företrädde som privat försvarare en klient i en brottmålsrättegång. Åtalet ogillades. Klienten tillerkändes ersättning av allmänna medel för rättegångskostnad bestående i ersättning för biträde av MB samt utlägg som MB hade haft. Ersättningen betalades ut till klienten. Klienten har inte betalat MB.
2. MB har väckt talan mot staten och yrkat skadestånd på den grunden att domstolen, genom att betala ut ersättningen till klienten, har gjort sig skyldig

till fel och försummelse och därigenom vållat MB skada. Hovrätten har med stöd av 3 kap. 10 § skadeståndslagen tagit upp målet som första instans.

3. Hovrätten har ogillat MBs käromål som uppenbart ogrundat. Målet har avgjorts utan att stämning dessförinnan hade utfärdats.

4. Frågan är nu om MBs käromål har varit av sådan art att det har funnits förutsättningar att meddela dom utan att utfärda stämning.

Den rättsliga regleringen

5. Enligt 42 kap. 5 § första stycket andra meningen rättegångsbalken får en domstol i tvistemål meddela dom utan att stämning utfärdats, om kärandens framställning inte innefattar laga skäl för käromålet eller om det annars är uppenbart att detta är ogrundat. Av 53 kap. 1 § följer att bestämmelsen tillämpas i tvistemål som tas upp omedelbart av en hovrätt.

6. Eftersom bestämmelsen i 42 kap. 5 § första stycket andra meningen rättegångsbalken innefattar en väsentlig avvikelse från ett normalt kontradiktoriskt rättegångsförfarande, måste även artikel 6.1 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna beaktas vid tolkningen av den. Enligt den artikeln ska envar ha rätt till en rättvis rättegång med avseende på tvister om hans civila rättigheter. Ett kontradiktoriskt förfarande är ett viktigt element i vad som här avses med en rättvis rättegång. (Se t.ex. NJA 1998 s. 278 med hänvisningar och NJA 2003 s. 527.)

7. En förutsättning för att artikel 6.1 i Europakonventionen ska vara tillämplig är att det föreligger en reell och seriös tvist. Begränsningen till sådana tvister ska tolkas restriktivt. Bedömningen av om en tvist är reell och seriös ska göras mot bakgrund av de regler som enligt nationell rätt gäller för den rättighet som tvisten avser. Prövningen måste göras också med beaktande

av vad som kan förekomma under en normal handläggning av målet efter att stämning utfärdats. Europadomstolen har framhållit att en tvist kan antas vara reell och seriös, om det inte finns klara indikationer på att så inte är fallet. Det föreligger alltså en presumtion för att tvister om civila rättigheter är reella och seriösa. (Jfr Hans Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 4 uppl. 2012, s. 149 ff. och Europadomstolens dom i målet mellan Gustafson och Sverige, no. 23196/94, den 1 juli 1997, ECHR 1997-VI.)

8. Det sagda innebär att begreppet uppenbart ogrundat i 42 kap. 5 § rättegångsbalken ska ges en tolkning som svarar mot de låga krav som gäller för att en tvist ska anses seriös och reell.

Bedömningen i detta fall

9. MB har med hänvisning till rättsfallet NJA 2000 s. 48 gjort gällande att ersättningen skulle betalas till honom. Han har hävdats att han på grund av den i målet ingivna rättegångsfullmakten hade behörighet att ta emot ersättningen, att han genom kostnadsräkningen hade anvisat att betalningen skulle ske till honom och att beloppet därför skulle betalas ut till honom. Han har vidare gjort gällande att klienten hade överlåtit sin kommande fordran avseende ersättning för rättegångskostnader till honom.

10. Som skriftlig bevisning har MB åberopat dels en till tingsrätten ingiven rättegångsfullmakt, dels en skriftlig kostnadsräkning ställd till domstolen och undertecknad av honom själv. Enligt rättegångsfullmakten hade han rätt att uppbära och kvittera ut rättegångskostnader. I räkningen redovisas nedlagt arbete och det begärda beloppet. Vidare anges att betalning ska ske till ett visst bankgirokonton. Han har upplyst att han är innehavare av det aktuella kontot.

11. MB har hävdats att i enlighet med allmänna fordringsrättsliga principer betalningen rätteligen skulle ha skett till honom och inte till klienten. Han har

åberopat laga grunder för sin talan. Inte heller i övrigt är hans talan uppenbart ogrundad. Det har alltså inte funnits lagliga förutsättningar att förvägra honom rätten att få käromålet prövat i ett kontradiktoriskt förfarande.

12. Det rättegångsfel som har förekommit är av sådant slag som avses i 50 kap. 28 § rättegångsbalken (jfr 55 kap. 15 § samma balk). Hovrättens dom ska därför undanröjas och målet återförvisas till hovrätten för fortsatt handläggning (jfr NJA 1996 s. 343).

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ella Nyström, Johnny Herre, Agneta Bäcklund (referent) och Svante O. Johansson
Föredragande justitiesekreterare: Marie Göransson